

# Schitteringen van de islamitische geschiedenis



# Schitteringen van de islamitische geschiedenis

Enes Ulusoy

Schrijver: Enes Ulusoy  
Uitgegeven via: Brave New Books  
Jaar van uitgave: 2026  
ISBN: 9789465384375  
© Enes Ulusoy

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

## Inhoud

|                                                                                 |    |
|---------------------------------------------------------------------------------|----|
| Voorwoord.....                                                                  | 11 |
| Pleidooi voor de geschiedenis: Een verdediging van een verachte wetenschap..... | 13 |
| De kwalificaties en competenties van een historicus.....                        | 17 |
| Centenniale calamiteiten.....                                                   | 22 |
| De profetische uitnodiging.....                                                 | 28 |
| Geleerden die boven koningen verheven zijn .....                                | 31 |
| Siamese tweelingen in de schaduw van de macht.....                              | 37 |
| Het hoogste voorbeeld van rechtvaardigheid .....                                | 39 |
| Een toonbeeld van nederigheid.....                                              | 41 |
| De krijger die weinig sprak .....                                               | 44 |
| De voortreffelijkste daad van een rijke asceet .....                            | 46 |
| De heiligheid van de geloofsbelijdenis .....                                    | 49 |
| De magie van snaren.....                                                        | 54 |
| Het rotsvaste geloof van een geleerde martelaar .....                           | 56 |
| De wonderbaarlijke voorziening van godvrezenden .....                           | 59 |
| De vrome dief.....                                                              | 62 |
| Het bord en het zwaard: Andalusisch schaak en staatsmanschap.....               | 66 |
| Een moment van lust verderft een millennium .....                               | 69 |
| De eer van de leraar .....                                                      | 72 |
| De scherpzinnigheid van een moslimarts.....                                     | 74 |
| De kalief die wachtte.....                                                      | 76 |
| De ascetische heerser .....                                                     | 78 |
| De dappere rechter die de kalief berechtte .....                                | 80 |
| De waardigheid van kennis .....                                                 | 81 |

|                                                                            |     |
|----------------------------------------------------------------------------|-----|
| Een schandelijke gebeurtenis die onze zwakte blootlegt.....                | 82  |
| De hoge beschaving van de moslims.....                                     | 84  |
| Een ster in de donkere hemel: Ibrahim ibn Adham .....                      | 87  |
| Geleerdheid is ook geestigheid en welbespraaktetheit .....                 | 89  |
| De moslimwereld als bolwerk van polymaths: al-Zajjaj als<br>voorbeeld..... | 91  |
| Ons religieus-culturele geheugen: Gaza .....                               | 93  |
| De krijger die zijn licht verloor.....                                     | 95  |
| Erfgenamen van vroomheid .....                                             | 97  |
| Een verhalenverteller boven de verhalenvertellers.....                     | 99  |
| Het vonkje dat de geleerde ontstak.....                                    | 101 |
| De waardigheid van de laatste rustplaats.....                              | 102 |
| De tragische dood van twee taalwetenschappers .....                        | 104 |
| De eerste vegetarische islamgeleerde .....                                 | 106 |
| De kalief die voor Allahs Glorie ontbrandde.....                           | 108 |
| Universele wonderbaarlijkheden.....                                        | 110 |
| Een glimlach aan het Abbasidische Hof .....                                | 116 |
| De stilte achter de stem.....                                              | 118 |
| De eenheid van wet en ziel.....                                            | 122 |
| Ingetogenheid: een vergeten deugd .....                                    | 124 |
| Slaven als adel .....                                                      | 127 |
| Liefde is giftig.....                                                      | 129 |
| Woorden zijn de schuilplaats van wie niet durft te doen.....               | 131 |
| De geur van eerbied .....                                                  | 135 |
| De maskers van de rede .....                                               | 139 |
| Tussen de halve maan en de leeuw .....                                     | 141 |

|                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------|-----|
| De troon van rechtvaardigheid.....                             | 146 |
| Sterke mannen.....                                             | 150 |
| Een belichaming van grootmoedigheid .....                      | 152 |
| De grootste Korangeleerde van zijn tijd .....                  | 155 |
| Het jaar van de rechtsgeleerden .....                          | 157 |
| Een collegereeks ter waarde van duizend dinar .....            | 159 |
| Geen goedkoop beleg.....                                       | 161 |
| Baanbrekende daden van de moslimleiders.....                   | 163 |
| De onkreukbare eer van de geleerden .....                      | 167 |
| Een duizelingwekkende dialoog .....                            | 169 |
| De man die zelfs door de kalief wordt benijd .....             | 173 |
| Machtsspanningen in de schaduw van rechtvaardigheid .....      | 175 |
| De kracht van de kleine minderheid .....                       | 177 |
| De val van Bagdad en de wedergeboorte van de moslimwereld      | 180 |
| De machthebber die zich liet vermanen .....                    | 185 |
| Een historische ontmaskering van astrologen.....               | 189 |
| Wanneer kennis niet doordringt in het hart.....                | 192 |
| De onverzadigbaarheid van rijkdom.....                         | 195 |
| Schitteringen van de moslimbeschaving.....                     | 198 |
| Waar eer en liefde samenvallen .....                           | 203 |
| Een legendarische leider .....                                 | 205 |
| Een beschaving die haar compassie versteende in structuren ... | 209 |
| Vrouwen die de islamitische kennisgeschiedenis vormgaven ....  | 212 |
| Een licht dat de hemel verliet.....                            | 215 |
| De verwoestende pest.....                                      | 217 |

|                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| De eerste vernedering door de Romeinen.....                                                               | 220 |
| Het leed van de profeet Mohammed (vrede zij met hem) .....                                                | 222 |
| De stem die harten ontwaakte.....                                                                         | 224 |
| De diamant van trouw.....                                                                                 | 226 |
| De onontkooembare vernauwing van het graf .....                                                           | 228 |
| Oude samenkomsten van vermaning en weemoed .....                                                          | 230 |
| Wanneer liefde dondert .....                                                                              | 232 |
| De kalief die macht met vroomheid verbond .....                                                           | 235 |
| De ascetische vorst van rechtvaardigheid.....                                                             | 238 |
| De spiegel van de tweede generatie .....                                                                  | 243 |
| Het portret van een duivelse infiltrant .....                                                             | 245 |
| Twee naamgenoten: Lichtbakens van kennis en vroomheid.....                                                | 247 |
| Barmhartigheid en rechtvaardigheid: de hoekstenen van de<br>islamitische beschaving.....                  | 250 |
| De onschatbare waarde van boeken in de islamitische beschaving<br>.....                                   | 259 |
| De dierbare last van rechtvaardigheid: Dochters in het licht van<br>godsvrees.....                        | 261 |
| De fakkeldragers van de universele beschaving .....                                                       | 263 |
| Hemelreverentie en hemelstudie: Een dialectiek van vroomheid<br>en verantwoordelijkheid in de islam ..... | 274 |
| Wanneer rechtvaardigheid te zwaar wordt.....                                                              | 277 |
| Over de werkelijke aard van liefde .....                                                                  | 280 |
| De symmetrie van het lot.....                                                                             | 286 |
| De vader van het zand.....                                                                                | 289 |
| Klassieke voorbeelden van plagiaat.....                                                                   | 291 |



|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| De meest ridderlijke echtscheiding .....                                            | 293 |
| Een taalkundige parabel uit Bagdad.....                                             | 296 |
| Zoektocht naar de Eeuwige Geliefde.....                                             | 299 |
| Twee prinsessen van de twee machtigste dynastieën.....                              | 301 |
| Een transgender in de klassieke tijd .....                                          | 303 |
| De man die de profeet zou verheugen.....                                            | 306 |
| Toen pijn stilviel .....                                                            | 309 |
| De sier der aanbidders.....                                                         | 311 |
| De geheime liefde van de kroonprins .....                                           | 313 |
| De tragiek van Ja'far al-Barmaki .....                                              | 315 |
| De vader van het Arabisch en het gelaat van de paradox.....                         | 317 |
| Een metafysische waarschuwing aan het adres van de kalief.....                      | 320 |
| Uit één druppel zuiverheid ontspruit een dynastie van licht.....                    | 323 |
| De Arabische diplomaat wiens geest een bibliotheek was .....                        | 325 |
| Het vervloekte paleis .....                                                         | 328 |
| De man wiens woorden macht deden beven en wiens daden<br>harten deden ontwaken..... | 330 |
| De knapste van Mekka .....                                                          | 333 |
| Hoe innerlijke moraal de politiestaat overtreft.....                                | 336 |
| De schoonheid van het hart en de schoonheid van het uiterlijk.....                  | 338 |
| Waar kennis glanst en rijkdom reinigt.....                                          | 341 |
| De blinde martelaar.....                                                            | 343 |
| De man die het verleden bewaarde en de wereld vergat .....                          | 345 |
| De eerste storm en de standvastige rots .....                                       | 347 |
| De wijsheid van de nachtwandelaar.....                                              | 350 |
| De leeuw van Allah .....                                                            | 352 |

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| De helse gevangenis van deze wereld .....                                    | 354 |
| Goed gedrag als sleutel tot meesterschap .....                               | 356 |
| De kwakzalver in de bibliotheek .....                                        | 358 |
| Wat de Koranoverdracht echt kostte.....                                      | 360 |
| De belichaming van dienaarschapsbewustzijn.....                              | 362 |
| Meest verbazingwekkende gebeurtenis van de geschiedenis.....                 | 365 |
| Een ijzingwekkende reactie.....                                              | 367 |
| Abu Muslim: Bloed, revolutie en het schaduwspel van de<br>geschiedenis ..... | 369 |
| Meester van woord en wijsheid.....                                           | 374 |
| Waarheid spreken in het aangezicht van macht .....                           | 376 |
| De hoogste inflatie in de islamitische geschiedenis.....                     | 378 |
| Meest bizarre voorbeeld van afgoderij .....                                  | 380 |
| Het toonbeeld van dienaarschapsbewustzijn .....                              | 382 |
| De verfijnde kunst van besturen.....                                         | 385 |
| De ongekennde kampioenen.....                                                | 387 |
| Het grootste leed ooit.....                                                  | 390 |
| Bibliografie .....                                                           | 393 |

## Voorwoord

Geschiedenis is meer dan een verzameling feiten uit het verleden; het is een spiegel waarin de mensheid haar daden, successen en misstappen kan zien. Door het bestuderen van historische gebeurtenissen en verhalen kunnen wij lessen trekken die ons helpen om dezelfde fouten niet te herhalen, en tegelijkertijd inspiratie vinden in de schitteringen van hen die ons voorgingen.

In dit boek, *Schitteringen van de islamitische geschiedenis*, heb ik gestreefd naar een overzicht dat zowel leerzaam als verhelderend is. Mijn uitgangspunt vormt klassieke historiografische en hagiografische literatuur, waarvan de bronnen uitvoerig zijn opgenomen in de bibliografie aan het einde van dit boek. Deze werken bieden een diepgaand inzicht in de daden van prominente figuren en de ontwikkeling van samenlevingen in de loop van de islamitische geschiedenis.

Naast de klassieke bronnen heb ik ook gebruikgemaakt van moderne literatuur, zoals de werken van Mustafa Sadiq al-Rafi'i, Khayr al-Din al-Zirikli, Muhammad Rajab al-Bayyumi, 'Ali al-Tantawi, Shawqi Abu Khalil, Nizar Abazah en Yusuf al-Mar'ashli om een actuele en genuanceerde blik te bieden. Deze werken hebben bijgedragen aan een bredere context en hielpen historische gebeurtenissen in hun volle dimensie te begrijpen.

Het is mijn hoop dat de lezer, door het verkennen van deze schitteringen uit het verleden, zowel kennis als inspiratie vindt. Moge dit boek een venster zijn op de rijkdom van onze geschiedenis en een gids bij het waarderen van de lessen die zij ons biedt.

Geen enkel boek kan perfectie naderen. Er bestaat maar één perfect en onfeilbaar boek en dat is het Boek van Allah. Imam Muzani zei over Imam al-Shafi'i dat hij zijn boek *al-risāla* tachtig keer had uitgelezen en elke keer fouten tegenkwam. Daarop zei Imam al-Shafi'i: "Allah heeft bepaald dat geen enkel boek, behalve Zijn Boek, volmaakt kan zijn." Deze waarheid geldt vanzelfsprekend ook voor dit werk. Wat aan fouten, vergissingen of tekortkomingen in dit boek te vinden is, is het gevolg van mijn eigen tekortschietende ego. Wat erin aan kennis, wijsheid en zegen te vinden is, komt van Allah alleen. Ik vraag Allah om dit werk van mij te aanvaarden als een voortdurende liefdadigheid (*ṣadaqa jāriya*), en mij de beloning ervan te schenken in het hiernamaals. Moge Allah dit boek tot een bron van veel goeds maken, en het dienstbaar stellen aan de mensheid. Amin!

## **Pleidooi voor de geschiedenis: Een verdediging van een verachte wetenschap**

Vijf eeuwen terug stond de Egyptische geleerde 'Ali ibn 'Abd al-Kafi al-Sakhawi (gest. in 902 AH) op tegen een groeiende minachting voor de wetenschap van geschiedenis. In zijn werk *al-i'lān bi al-tawbīkh li-man dhamma al-tārīkh* richtte hij zich tot hen die de waarde van historische kennis onderschatten. Met scherpste en eruditie betoogde hij dat de studie van geschiedenis (*'ilm al-tārīkh*) geen wereldse bezigheid is, maar een onmisbaar onderdeel van religieuze kennis, onlosmakelijk verbonden met de overlevering, het begrip van de *sharī'a* en het behoud van het islamitische erfgoed. Vandaar de titel:

*De bekendmaking met berisping voor wie de geschiedenis heeft afgekeurd.*

In zijn tijd waren er bepaalde geleerden die vonden dat het bezig zijn met geschiedenis nutteloos of tijdverspilling was in vergelijking met religieuze wetenschappen zoals *fiqh* of *ḥadīth*. Sommigen zagen het zelfs als een wereldse bezigheid die de student afleidde van het leren van de *sharī'a*.

Al-Sakhawi, zelf een groot hadithgeleerde en leerling van Ibn Hajar al-'Asqalani, wilde aantonen dat het tegendeel waar is: dat de kennis van geschiedenis een nobele, nuttige en religieuze waardevolle wetenschap is.

In het boek bespreekt hij de deugd en het nut van het kennen van historische gebeurtenissen, biografieën, en genealogieën. Hij geeft bewijzen uit de Koran, profetische traditie en de woorden van vroegere geleerden over het belang van geschiedenis. Hij weerlegt

de bezwaren van critici en laat zien dat veel religieuze kennis afhankelijk is van historische kennis, zoals de overleveringsketens van hadith en de biografieën van de metgezellen en geleerden. De kernboodschap van het boek is dus: “Wie de geschiedenis minacht, minacht in feite een deel van de religieuze kennis zelf.”

Al-Sakhawi weeft in zijn meesterwerk tal van opmerkelijke citaten samen, waarmee hij de verfijnde verhouding tussen geschiedschrijving en overlevering blootlegt. Zo vertelt hij dat Sufyan al-Thawri eens zei: “Toen de overleveraars (van berichten) zich van leugen bedienden, stelden wij daartegenover de geschiedenis in als wapen.”

En Hassan ibn Zayd merkte op: “Er bestaat geen doeltreffender middel tegen leugenaars dan de geschiedenis. Wanneer men een overleveraar vraagt naar zijn geboortejaar, terwijl wij de leeftijden kennen van degenen van wie hij beweert te hebben vernomen, dan kunnen wij toetsen in hoeverre hij waarheid spreekt.”

Aldus werd de geschiedkunde niet louter een verslag van het verleden, maar een instrument van verificatie — een maatstaf waarmee de echtheid van getuigenissen en overleveringen kon worden onderscheiden van vervalsing.

Een treffend voorbeeld hiervan is het voorval waarin een groep Joden een brief tevoorschijn bracht die zij aan de profeet (vrede zij met hem) toeschreven. In dat document zou de geliefde profeet vrijstelling van belasting hebben verleend aan de Joden van Khaybar. Ter bekrachtiging werden de namen van vooraanstaande metgezellen als getuigen vermeld, en men beweerde dat de brief door ‘Ali ibn Abi Talib was opgesteld. In het jaar 447 AH legde de Joodse gemeenschap deze brief voor aan de gouverneur Abu al-

Qasim 'Ali, raadgever van de Abbasidische kalief al-Qa'im. De gouverneur droeg het onderzoek op aan de geleerde Abu Bakr al-Khatib. Met de scherpste van een historicus ontleedde hij het document en ontmaskerde het als een vervalsing. Toen men hem vroeg naar zijn bewijs, antwoordde hij: "In deze brief wordt Mu'awiya genoemd als getuige, terwijl hij pas de islam aannam tijdens de verovering van Mekka — en de verovering van Khaybar vond reeds eerder plaats. Hoe zou zijn getuigenis dan mogelijk zijn?" Vervolgens wees hij erop dat ook Sa'd ibn Mu'adh als getuige werd vermeld, terwijl deze reeds vóór dat voorval was overleden. De geschiedkundige feiten spraken dus onverbiddelijk hun oordeel uit: het document was gefabriceerd.

Zo toont Al-Sakhawi's relaas hoe de geschiedenis zelf optreedt als getuige der waarheid — een stille maar standvastige rechter die de valse pen ontmaskert en de authentieke overlevering in haar waardigheid herstelt.

De grootgeleerde al-Maqrizi sprak met diepe eerbied over de waarde van kennis en de plaats van de geschiedschrijving daarin. Hij zei: "De wetenschap laat zich onderverdelen in rationele en overgeleverde disciplines. Wanneer men de verplichte kennis uit deze beide heeft verworven, past het dat men zich vervolgens wijdt aan de studie en beschouwing van de geschiedenis, haar lessen en haar gebeurtenissen."

En hij zei eveneens: "Hoe betreurenswaardig is de staat van degene die zich ooit met de titel van geleerde, maar niets weet over de boodschappers van Allah in wie hij dient te geloven — behalve dat hij slechts hun namen kan opsommen wanneer men hem vraagt naar hun geschiedenissen."

Verder zei hij: “Wie de geschiedenis schrijft, heeft de dagen tot zijn leven gerekend; en wie de gebeurtenissen van zijn tijd optekent, heeft de mensen tot getuige gemaakt van zijn tijdperk.”

Geen kunst verrijkt een bijeenkomst zozeer als de kennis van geschiedenis. Zij schenkt de spreker glans en het gezelschap verwondering. Zoals de grote historicus Ibn al-Athir in zijn meesterwerk *al-kāmil fī al-tārīkh* schreef: “Waarmee een mens zich in gezelschappen en bijeenkomsten kan tooien, is het vermelden van iets uit deze kennis en het overbrengen van een fijne anekdote ervan. Dan zie je hoe de oren naar hem luisteren, de gezichten zich naar hem wenden, en de harten aandachtig overwegen wat hij aanreikt en wat hij besluit, terwijl zij waardering koesteren voor wat hij verhaalt.”

En ware er geen andere eer verbonden aan deze edele wetenschap dan wat overgeleverd is van al-Bukhari (moge Allah hem genadig zijn), dan zou dit reeds volstaan om haar verhevenheid te tonen. Want hij stelde zijn meesterwerk *al-tārīkh al-kabīr* samen in de profeetstad, nabij het graf van de profeet (vrede zij met hem). Hij schreef zijn werk in de nachten waarin het maanlicht over Medina scheen. Hij stelde dit werk gelijk aan zijn *al-jāmi‘ al-ṣaḥīḥ* doordat hij de hoofdstuktitels (*tarājim*) ertussen verplaatste — tussen het Nobele Graf en de Edele Preekstoel — en hij verrichtte voor elke hoofdstuktitel twee gebedseenheden.

Het gelijkwaardige belang tussen beide titels is duidelijk, want men kan een oordeel over een overlevering slechts bereiken door middel van historische en hagiografische werken.



## **De kwalificaties en competenties van een historicus**

De meesterlijke ḥadithgeleerde en historicus al-Sakhawi bespreekt in zijn pleidooi voor de studie van geschiedenis niet slechts de voortreffelijkheden en het onmiskenbare belang van de historische wetenschap (*‘ilm al-tārīkh*). Hij gaat verder door de morele, intellectuele en methodologische vereisten uiteen te zetten die een historicus moet bezitten om de geschiedenis recht te doen. Zijn benadering staat in de traditie van geleerden als al-Ṭabari, al-Mas’udi, Ibn al-Jawzi en Ibn al-Athir en Ibn Khaldun, die allen benadrukten dat geschiedschrijving niet louter een registrerende bezigheid is, maar een verantwoordelijkheid en een ambacht waarvoor rijpheid, discipline en geestelijke integriteit noodzakelijk zijn.

Dit zijn de volgende criteria:

1. Betrouwbaarheid en nauwgezette accuratesse: Een historicus moet beschikken over betrouwbaarheid én een volwaardige accuratesse die voortvloeit uit diepgaande expertise, methodisch inzicht en onderzoekskundige vaardigheid. Het is niet gepast dat iemand zich haastig en onvoorbereid stort op het schrijven van geschiedenis alvorens hij een grondige scholing in de hadithwetenschappen heeft genoten, onder begeleiding van bekwame traditiegeleerden.

Zonder deze scholing dreigt men te vervallen in de fouten van oppervlakkigen die alles wat zij horen of lezen zonder kritische weging registreren. Zo vertelde Ibn ‘Ayyash dat hij aan Ahmad ibn Hanbal vroeg: “Ik wil de biografische verhalen van de profeten

compileren. Mag dat?” Hij antwoordde: “Nee, voltooi eerst je studie van de hadithwetenschappen.”

Het historisch ambacht vereist dus hetzelfde fundament als hadith: controleerbaarheid, authenticiteit en methodisch inzicht. Het is niet geoorloofd om historische gegevens te verzamelen uit klassieke bronnen, oude kronieken en verhalen van voorgaande volkeren zonder deze te toetsen op authenticiteit, consistentie en betrouwbaarheid.

2. Religiositeit, vroomheid en integriteit: De historicus dient godvrezend en religieus integer te zijn, zodat zijn geschiedschrijving niet wordt beïnvloed door persoonlijke belangen, ideologische vooringenomenheid, sociale druk of polemische motieven.

Het is onbetamelijk dat een historicus biografische gegevens van een belangrijke figuur verzwijgt omwille van gunst of vrees, of zijn eigen biografie verfraait om status te verwerven. Vroomheid en morele voorzichtigheid beschermen de historicus tegen het vermengen van vermoedens met feiten en tegen het misbruik van geschiedenis als instrument ter zelfverheffing of vertekening.

3. Intelligentie, scherpzinnigheid en tactvol taalgebruik: De historicus moet scherpzinnig zijn in het beoordelen van gebeurtenissen, motieven en menselijke gedragingen. Tegelijk moet hij diplomatiek en tactvol zijn in zijn taalgebruik, vooral wanneer hij schrijft over tijdgenoten of gevoelige kwesties. Onbezonnen formuleringen kunnen conflicten doen ontstaan, reputaties beschadigen en de objectiviteit aantasten.

De klassieke geleerden benadrukten dat waarheidsliefde nooit een vrijbrief mag zijn voor ruwheid; kennis en wijsheid moeten hand in hand gaan.

4. Kennis van overleveraars, ketens en authenticiteit: Zoals in de hadithwetenschappen, moet een historicus bekend zijn met de staten van overleveraars, de verschillende soorten ketens en bronnen en de criteria waarmee de authenticiteit van berichten wordt vastgesteld.

Zonder authentieke bron is het niet geoorloofd gegevens te overleveren, zeker niet wanneer het gaat om personen die gekend staan om hun kennis, vroomheid en deugdzaamheid. Mocht er onverhoopt een authentiek negatief bericht bestaan over zo'n persoon, dan behoort de historicus zich te beperken tot een subtiële zinspel. Zo voorkomt hij dat hij later wordt tegengesproken of dat zijn geschriften bron worden van onjuiste verdachtmakingen.

5. Inzicht in chronologie, abrogatie en de ontwikkeling van meningen: Een bekwame historicus moet inzicht hebben in de chronologische volgordes van gebeurtenissen, in kwesties van abrogatie, en in de veranderende meningen van geleerden door de tijd heen. Veel fouten in geschiedschrijving ontstaan doordat uitspraken of handelingen van geleerden uit hun juiste tijdframe worden gehaald.

Wat een geleerde in zijn jeugd heeft gezegd, geldt niet als maatstaf indien hij later afstand nam van die uitspraak. De correcte maatstaf is altijd de laatste toestand.

De vrome voorganger Sa'id ibn al-Musayyab verwoordde dit prachtig: "Er is geen mens van eer, kennis of voortreffelijkheid, uitgezonderd de profeten, zonder gebreken. Maar er zijn mensen wier gebreken niet genoemd hoeven te worden, omdat hun voortreffelijkheid groter is dan hun tekortkomingen. Die gebreken worden opgenomen in hun verdiensten."

Dit principe behoort tot de hoekstenen van eerlijke en evenwichtige geschiedschrijving.

6. Kennis van de rang en status van mensen: Een historicus moet weten hoe hij mensen naar hun juiste rang moet plaatsen. De traditie onderscheidt talrijke categorieën van geleerden, bestuurders, asceten, juristen, veldheren, overleveraars, poorten en persoonlijkheden. Het verkeerd positioneren van een individu, door onderschatting, overschatting of miskennen, leidt tot een vertekening van de geschiedenis. Een rechtvaardige historicus kent ieders maat, rang en betekenis.

7. Vakkennis van terminologie en methodologie: Tenslotte moet de historicus vertrouwd zijn met de terminologie en methodologie van de wetenschappen waarvan hij gebruik maakt. Zonder dit inzicht is hij niet in staat de bronnen correct te begrijpen, de teksten kritisch te analyseren, of onderscheid te maken tussen sterke en zwakke argumentatie. Geschiedenis is geen losse verzameling verhalen; het is een complex netwerk van bronnen dat inzicht vereist in taal, context, methode, tijdsgeest en menselijke intenties.

Deze kwaliteitscriteria vormen geen loutere lijst van vaardigheden, maar een ethiek van geschiedschrijving. Ze onderstrepen dat de historicus niet slechts een registrator is, maar een bewaker van

geheugen, een weger van waarheidsclaims en een dienaar van de intellectuele erfenis van de gemeenschap.

Wie aan deze voorwaarden voldoet, schrijft geschiedenis, niet alleen als kroniekschrijver van gebeurtenissen, maar ook als hoeder van waarheid en wijsheid.

## Centenniale calamiteiten

De meesterlijke hadithgeleerde en historicus al-Suyuti, een ware polymath die in vrijwel elk wetenschapsgebied publiceerde, schreef een van de meest waardevolle werken over de politieke geschiedenis van de moslims tot de negende eeuw van de islamitische kalender. Dit boek, *tārīkh al-khulafā'* (letterlijk: de geschiedenis van de moslimleiders), behoort tot mijn persoonlijke favorieten. Dit boek moet niet alleen gelezen worden, maar het moet werkelijk verslonden worden, want het bevat treffende voorbeelden en diepgaande analyses van de beproevingen en turbulente periodes in de islamitische geschiedenis.

Tegen het einde van zijn werk wijdt al-Suyuti een fascinerend hoofdstuk aan de centenniale calamiteiten, die hij noemt *fitan al-mi'āt*, de rampen die in elke eeuw plaatsvinden. Hij opent het hoofdstuk met een overlevering, teruggevoerd op de grote hadithmeester Ibn Abi Hatim, die hij in zijn tafsir opneemt: "Sinds de schepping van de wereld is er geen begin van een eeuw geweest, zonder dat zich in dat begin een grote gebeurtenis voltrok."

Al-Suyuti illustreert deze uitspraak door voorbeelden te geven voor elke eeuw, van de eerste tot de negende. Als historicus voel ik mij geroepen dit overzicht aan te vullen en door te trekken tot de vijftiende eeuw van de islamitische kalender, zodat een continu beeld ontstaat van de menselijke en politieke beproevingen door de eeuwen heen.

Hieronder volgt een gestructureerd overzicht van de belangrijkste calamiteiten in elke islamitische eeuw, waarbij de exacte grenzen van de eeuwen soms kunnen afwijken. Het gaat om het idee, niet om absolute jaartallen.

### **1e eeuw AH (622–719 AD)**

De eerste eeuw kende de tirannie van al-Hajjaj ibn Yusuf, de beruchte Umayyadische gouverneur van Irak, wiens wreedheid en onrechtvaardigheid legendarisch zijn. Maar deze eeuw kende ook grotere rampen en beproevingen: de profeet (vrede zij met hem) en zijn metgezellen trotseerden onderdrukking, veldslagen, intriges van hypocrieten, en tragische conflicten zoals de moord op Husayn. Zoals hoge bomen harde winden vangen, zo waren ook de eerste moslims geconfronteerd met uitzonderlijke beproevingen.

### **2e eeuw AH (719–816 AD)**

Hier staat de ramp centraal veroorzaakt door al-Ma'mun, de Abbasidische kalief, en zijn conflict met zijn broer. Bagdad werd zwaar getroffen, zowel materieel als sociaal, en de politieke strijd culmineerde in de dood van zijn broer. Tegelijkertijd ontstond een diepgaande theologische controverse over de creatie van de Koran. Dit illustreert dat het bezit van een kalifaat geen garantie is voor rechtvaardigheid of rust: zelfs onder kaliefen kwamen grote rampen voor.

### **3e eeuw AH (816–913 AD)**

Het begin van deze eeuw wordt overschaduwd door de opkomst van de terroristische sekte al-Qaramita en door de brute heerschappij van kalief al-Muqtadir, waaronder het uitmoorden van geleerden. Voor het eerst werd een officiële moslimrechter vermoord door de moslimstaat. Politieke conflicten versterkten interne schisma's en verdeeldheid binnen de moslimwereld, waardoor deze kwetsbaar werd voor externe dreigingen. In deze eeuw ontstond ook het 'Ubaydi-rijk, dat wijdverspreid verderf bracht.

#### **4e eeuw AH (913–1009 AD)**

Het verderf van al-Hakim bi-Amrillah, heerser over Egypte, markeert deze eeuw. Al-Suyuti noemt hem spottend al-Hakim bi-Amr Iblis, omdat hij volgens historici niet naar Allah, maar naar destructieve impulsen handelde. De 'Ubaydi-leiders worden door de moslimhistorici niet als legitieme kaliefen erkend; hun daden, vaak met religieuze pretenties, veroorzaakten grote schade. De moslimhistorici hebben het 'Ubaydi-rijk als een Joods complot geregistreerd in de kronieken.

#### **5e eeuw AH (1009–1106 AD)**

Begin van de eerste kruistochten. Intensivering van Reconquista en begin van de opdeling in afzonderlijke koninkrijkes (*Mulūk al-Ṭawā'if*) in Andalusië.

In deze eeuw wordt al-Sham en Bayt al-Maqdis veroverd door de kruisvaarders, wat een diepe culturele en politieke breuk veroorzaakte in de regio.

#### **6e eeuw AH (1106–1203 AD)**

Economische rampspoed domineert: inflatie en financiële crisis bereiken niveaus die sinds de tijd van profeet Yusuf (vrede zij met hem) niet waren voorgekomen. Deze instabiliteit had verstrekende sociale gevolgen.

#### **7e eeuw AH (1203–1299 AD)**

De Mongoolse invasie verwoestte steden, kenniscentra en infrastructuur, waardoor de moslimwereld een enorme culturele en menselijke klap kreeg.



### **8e eeuw AH (1299–1397 AD)**

Het verderf van de Turks-Mongoolse heerser Tamerlane overstijgt zelfs dat van de Mongoolse invasie, met grootschalige verwoestingen en bloedbaden in de moslimwereld.

### **9e eeuw AH (1397–1495 AD)**

De militaire campagnes van de Osmaanse sultan Yavuz Sultan Selim (Salim I), zijn bloedige aanval op Egypte en het conflict met zijn broers, worden door al-Suyuti beschouwd als een van de grootste rampen van zijn eeuw, soms zelfs erger dan die van Mongolen en Tamerlane.

Val van islamitisch Andalusië, met massale verdrijving, dwangconversies en verlies van eeuwenoude cultuur en beschaving.

Hier eindigt het overzicht van al-Suyuti. Ik wil dit echter uitbreiden en voortzetten tot de moderne tijd:

### **10e eeuw AH (1495–1592 AD)**

Stichting van het Safawid-rijk door Shah Ismail I in Perzië, met afdwingen van sjiietische orthodoxie en conflict met soennitische burens.

### **11e eeuw AH (1592–1689 AD)**

Interne opstanden in het Osmaanse Rijk, conflict met Safawiden, het mislukte beleg van Wenen, opkomst van Europese koloniale dreiging, Joods-Messianistische bewegingen, zoals Sabbateanisme, en religieuze stromingen zoals Kadizadeliler.

### **12e eeuw AH (1689–1786 AD)**

Rivaliteit tussen gouverneurs, Janitsarenopstanden en interne machtsstrijd veroorzaken politieke instabiliteit, economische ontwrichting en zware belastingdruk voor de bevolking.

### **13e eeuw AH (1786–1883 AD)**

Napoleons invasie van Egypte, uitbreiding van Europese koloniale invloed, de Wahabi-opstand en toename van schisma's en religieuze extremen.

Tanzimat en moderniseringsprocessen in het Osmaanse staatsapparaat.

### **14e eeuw AH (1883–1979 AD)**

Europese koloniale overheersing, ontstaan van islamistisch-modernistische en revivalbewegingen, de Eerste Wereldoorlog, val van het Osmaanse Rijk, versplintering van de moslimwereld en oprichting van Israël.

### **15e eeuw AH (1979–2076 AD)**

Conflicten zoals Irak-Iran oorlog, de genocide in Bosnië, de VN-verklaring over de islam als nieuwe ideologische vijand, de aanslagen van 11 september, de Amerikaanse invasies van Afghanistan en Irak, de opkomst van islamistisch-jihadistische bewegingen en de Arabische Lente.

Dit tentatieve overzicht laat zien dat de moslimgeschiedenis, ondanks haar spirituele en culturele rijkdom, voortdurend werd gekenmerkt door rampen, beproevingen en politieke turbulentie. De lessen van de centenniale calamiteiten herinneren ons eraan dat geen tijdperk immuun is voor beproevingen, en dat leiderschap en macht zelden de totale bescherming tegen rampspoed bieden.

Zoals de historici ons leren: elke eeuw kent zijn uitdagingen en het is aan de gemeenschap en individuen om wijs en standvastig te reageren.

## De profetische uitnodiging

De roeping tot de islam, zoals die is ontvouwd in het leven van de profeet (vrede en zegeningen zij met hem), kent geen radicale en revolutionaire sprong naar geweld of dwang, zoals sommigen in onze tijd beweren of praktiseren. Ze ontwikkelde zich in *fasen*, elk gestuurd door goddelijke openbaring, wijsheid en contextueel inzicht:

1. De geheime uitnodiging, een periode van drie jaar waarin de profeet (vrede en zegeningen zij met hem) slechts zijn naasten onderwees, met terughoudendheid en discretie.
2. De openlijke, mondelinge uitnodiging, zonder wapens, zonder dwang, alleen het woord, tot aan de migratie naar Medina.
3. De verdediging van de gemeenschap, met militaire middelen, maar uitsluitend defensief, tot het vredesverdrag van Hudaibiyya.
4. De confrontatie met vijanden van de islamitische boodschap, ná diplomatie, ná verzoening, ná tolerantie; en alleen gericht op degenen die haar actief beletten of aanvielen.

Wie dit pad niet kent, of erger nog, het moedwillig verdraait, heeft het morele gezag van de islam verkeerd begrepen. De profeet (vrede en zegeningen zij met hem) begon in stilte, niet uit angst, maar uit wijsheid. Hij kende zijn missie en zijn bescherming door Allah, maar koos ervoor om de harten eerst zacht te maken, niet te veroveren. In de schaduw van Mekka nodigde hij zijn familie en vertrouwelingen uit: Khadija bint Khuwaylid, 'Ali ibn Abi Talib, Zayd ibn Haritha, Abu Bakr ibn Abi Quhafa en anderen.

Deze eerste gemeenschap was kwetsbaar, arm, uitgesloten, niet omdat de islam een religie van de armen is, maar omdat de machtshebbers het verliezen van hun sociale dominantie vreesden. Islam betekent immers: overgave aan de hoogste autoriteit – Allah – en dus het afleggen van elke valse vorm van gezag.

In onze tijd zijn het juist sommigen met een totalitaire visie die deze lessen negeren: zij eisen gehoorzaamheid aan hun partij, hun leider, hun ideologie. Zij misbruiken het woord *jihad* terwijl zij geduld, wijsheid, en het morele karakter van de profeet over het hoofd zien. Hun project lijkt meer op machtsdrang dan op *da'wa* (uitnodiging tot de islam).

Nadat het aantal moslims toenam, werd het tijd voor een nieuwe fase: de openlijke verkondiging. In het derde jaar na de eerste openbaring kreeg de profeet de goddelijke opdracht om iedereen te roepen tot de islam. Hij beklom de heuvel van Safa, riep de Mekkanen bij naam en stelde hen een rationele vraag: “Als ik zeg dat er achter deze berg een leger op u afkomt, zouden jullie mij geloven?” Ze zeiden: “Jij liegt nooit.” Vervolgens waarschuwde hij hen: “Ik ben een gezonden waarschuwer voor een naderende bestraffing.”

Wat was het antwoord? Spot en hoon van zijn eigen oom, Abu Lahab, die zei: “Moge jij vergaan! Heb je ons hiervoor geroepen?” De openbaring reageerde met een goddelijke veroordeling: “Vergaan zijn de handen van Abu Lahab, en vergaan is hij zelf.”

Na deze publieke oproep richtte de profeet zich tot zijn naasten en zei indringend: “Red jezelf van het Vuur!” Hij riep hen op niet blindelings hun voorouders te volgen, maar hun verstand te

gebruiken. De afgoden die zij aanbaden, waren nutteloos: ze konden noch baten, noch schaden. Maar het volk hield vast aan erfelijke dwaasheid.

Wat deze geschiedenis ons leert:

1. Ware *da'wa* begint bij het innerlijke en naaste huis. Pas wie zijn eigen familie heeft bereikt, kan een volk aanspreken. Revoluties beginnen niet met provocaties en explosies, maar met onderwijs en opvoeding.
2. De islam begon in stilte, groeide met wijsheid en overwon met moraal.
3. De islam is een godsdienst van rede en verstand. De profeet sprak het volk aan op hun verstandelijke vermogens. De Koran nodigt uit tot reflectie, niet tot geweld.
4. De islam verwerpt blind cultuurvolgen. Of het nu gaat om traditie of ideologie, de islam dwingt niemand om te volgen zonder bewijs, zonder begrip, zonder overdenking.

## **Geleerden die boven koningen verheven zijn**

In een tijd waarin koningen paradeerden met macht en pracht, en de zonen van dynastieën zich in zijde hulden, stond daar een man, onbekend voor velen vandaag, maar bij de engelen vermaard. Zijn naam: 'Ata ibn Abi Rabah (gest. 114 AH), een meester onder de tweede generatie moslims van Mekka. Een man met een donkere huidskleur, verlamd in een deel van zijn lichaam, mank lopend, uiteindelijk blind en toch torende hij met zijn kennis en godsvrees uit boven de troon en tulband. Hij verbleef twintig jaar lang in de moskee van Mekka, de heiligste plek op aarde, waar hij vasten, gebeden en leren samenbracht tot één vorm van aanbidding.

'Ata was niet slechts een jurist; hij was een geestelijk baken. Zijn specialisme in de rituelen van de bedevaart maakte hem tot een onbetwiste autoriteit. Zelfs de heersers van zijn tijd moesten zich naar hem voegen. Zo geschiedde op een dag dat de Umayyadische kalief Sulayman ibn 'Abd al-Malik, vergezeld door zijn twee zonen, afreisde naar Mekka voor de bedevaart. Voordat zij hun rituelen begonnen, zochten zij de geleerde op. Bij aankomst vonden zij hem in gebed, verdiept in de spirituele aanwezigheid. En wat deden de kalief en zijn zonen? Zij wachtten. Staand. Geduldig. Totdat deze afgetobde, getinte, blinde man zijn gebed had voltooid.

Toen hij uiteindelijk naar hen wendde, stelden zij hem vragen over de bedevaart. Zijn antwoorden kwamen zonder vleierij, zonder huichelende beleefdheid, maar met de waardigheid van iemand wiens hart vervuld is van eerbied voor Allah – niet voor wereldlijke heerschappij. Toen hun vragen ten einde kwamen, draaide 'Ata zich van hen af, als teken dat het onderhoud voorbij was. De kalief stond op en gebod zijn zonen hetzelfde te doen. Bij hun vertrek sprak hij tot hen een les die de tijden trotseert:

“O mijn zonen, verslap nooit in de zoektocht naar kennis. Want de vernedering die wij vandaag ondervonden tegenover deze zwarte slaaf zal ik nooit vergeten.”

Wie werkelijk begrijpt wat hier gebeurde, weet: het was niet de kalief die ‘Ata eer bewees, maar ‘Ata die het koningschap van kennis boven het koningschap van mensen bevestigde.

Op een andere dag kwam men naar hem toe met vragen over een groep die zichzelf als de enige ware gelovigen beschouwde, en anderen zonder schroom verketterde. Zijn reactie was scherp, helder en tijdloos. Hij zei: “Ik zal jullie uit het Boek van Allah reciteren wie werkelijk gelovigen, ongelovigen en huichelaars zijn.” Daarop reciteerde hij de eerste verzen van het Koranhoofdstuk al-Baqara: *“Alif Lām Mīm*. Dat is het boek, waaraan geen twijfel is, een leidraad voor de godvrezenden, die geloven in het verborgene, het gebed verrichten en bijdragen geven van wat Wij hun voor hun levensonderhoud gegeven hebben en die geloven in wat naar jou neergezonden is en in wat voor jouw tijd is neergezonden; van het hiernamaals zijn zij vast overtuigd. Zij volgen de leidraad van hun Heer en zij zijn het die het welgaat. Zij die ongelovig zijn, voor hen maakt het niet uit of je hen waarschuwt of niet; zij geloven niet. Allah heeft hun harten en hun gehoor verzegeld en over hun ogen is een sluier; voor hen is er een geweldige bestraffing. Er zijn mensen die zeggen: ‘Wij geloven in Allah en de laatste dag’, maar zij zijn geen gelovigen. Zij denken Allah en hen die geloven te misleiden, maar zij misleiden slechts zichzelf zonder het te beseffen. In hun harten is een ziekte en Allah heeft hun ziekte verergerd; voor de leugens die zij spraken krijgen zij een pijnlijke bestraffing.”



En vervolgens zei hij: “Waarlijk, de vromen vóór jullie verafschuwden leeg gepraat. Als een gesprek niet gebaseerd is op het Boek van Allah, op het gebieden van het goede of het verbieden van het slechte, of op het verbeteren van een religieuze of wereldse noodzaak, dan is het niets anders dan nutteloos geklets. Weten jullie niet dat er edele schrijvers bij jullie zijn, die elke daad registreren, rechts en links van jullie? Schamen jullie je dan niet dat wanneer je boek van daden geopend wordt, het gevuld is met woorden en tijdverdrijf zonder nut voor jullie religie of wereldse zaken?”

Deze woorden van ‘Ata zouden in steen gebeiteld moeten worden, een krachtig medicijn tegen het verwaande sektarisme van onze tijd, waarin sommigen met oppervlakkige vroomheid oordelen vellen over zielen die zij noch kennen noch begrijpen.

Een andere supergeleerde uit het gouden tijdperk van de tweede generatie moslims was Tawus (gest. 106 AH), een vrome geleerde die in kennis en godsvrucht uitstak boven vorsten en viziers. Hij was een van de uitverkoren leerlingen van de gezegende metgezel ‘Abdullah ibn ‘Abbas, de vertolker van de Koran en zee van inzicht.

Op een dag kwam Ayyub ibn Sulayman, de zoon van de kalief zelf, naar hem toe en zette zich aan zijn zijde, hopen op erkenning of eer. Maar Tawus schonk hem geen blik waardig. Hij stond op, keerde hem de rug toe en verliet zwijgend de plaats, zijn stilte luider dan woorden, zijn afwijzing een les op zichzelf.

Toen men hem vroeg waarom hij zo had gehandeld tegenover de zoon van de machtigste man op aarde, antwoordde hij kalm: “Ik wilde hem leren dat Allah dienaren heeft die geen begeerte

koesteren voor hem, noch voor zijn vader, noch voor alles wat zij bezitten.”

In een wereld waarin gezag wordt opgehemeld en bezit de tongen verleidt, was Tawus een levende herinnering aan het volgende Koranvers: “En kijk niet met uitpuilende ogen naar wat Wij sommigen van hen als vruchtgebruik gegeven hebben, de schittering van het tegenwoordige leven, om hen daarmee in verzoeking te brengen. En het levensonderhoud van jouw Heer is beter en onvergankelijker.”

Voor de moslim van vandaag, die leeft tussen schermen, status en succesverhalen, is het verhaal van Tawus een wake-upcall. Niet elk hoofd dat buigt is eerbiedig, en niet elke troon is het waard te worden benijd. Ware grootsheid ligt niet in de nabijheid van paleizen, maar in het hart dat zich heeft losgemaakt van alles behalve Allah.

Nog een indrukwekkend voorval dat de moed, scherpzinnigheid en godsvrucht van de edele Tawus onderstreept, vond plaats toen de Umayyadische kalief Hisham ibn ‘Abd al-Malik de heilige stad Mekka binnenkwam voor de bedevaart, gehuld in macht en trots, op zoek naar eer en erkenning.

Toen hij Mekka betrad, zei hij verwaand: “Breng mij een metgezel van de profeet!” Men antwoordde: “Er leeft geen metgezel meer.” “Breng mij dan een van hun leerlingen,” beval hij.

Zo werd Tawus bij hem gebracht. Hij trad het verblijf van de kalief binnen zonder buiging, zonder vrees. Met de rand van het tapijt waarop Hisham zat, trok hij zijn sandalen uit, een ongekend gebaar

in de ogen van de machtigen. Hij sprak niet met de gebruikelijke titel van eer, maar zei eenvoudigweg: "Vrede zij met jou, o Hisham."

Zonder toestemming te vragen nam hij plaats naast hem en vervolgde kalm: "Hoe gaat het met je, o Hisham?"

De kalief kookte van woede. Hij wilde hem ter plekke laten doden. Maar zijn raadslieden waarschuwden: "O leider, dit is het heilige domein van Mekka. Bloedvergieten hier is een zonde die heel zwaar weegt."

Hisham wendde zich tot Tawus en vroeg: "O Tawus, waarom behandel je mij op deze wijze?" Tawus antwoordde, zonder een spoorje vrees: "Wat heb ik dan gedaan?"

De kalief, ontstoken in toorn, barstte uit: "Je trok je sandalen uit met mijn tapijt. Je kuste mijn hand niet. Je groette mij niet met mijn titel. Je ging naast mij zitten zonder toestemming. En je noemde mij niet met mijn *kunya*!"

Tawus keek hem recht aan en zei: "Ik trek mijn sandalen vijf keer per dag uit voor mijn Heer, en Hij wordt niet boos op mij. Wat betreft het kussen van handen: ik hoorde de leider der gelovigen 'Ali ibn Abi Talib zeggen: 'Men kust geen hand, behalve de hand van zijn vrouw uit liefde en de hand van zijn kind uit genegenheid.' Wat betreft jouw titel (de leider der gelovigen): niet alle gelovigen erkennen jouw leiderschap, en ik wilde niet liegen. En over jouw *kunya*: Allah roept Zijn profeten bij hun namen, 'O Dawud', 'O Yahya', 'O 'Isa', maar Hij noemt Zijn vijanden bij hun *kunya*, zoals Abu Lahab. En wat betreft het naast jou zitten: ik hoorde 'Ali

zeggen: 'Wanneer je een bewoner van de hel wilt zien, kijk dan naar degene die zit terwijl anderen om hem heen staan'."

De woorden troffen de kalief als bliksem op een bergtop. Beschaamd en bevend vroeg hij: "Geef mij raad, o Tawus."

Tawus antwoordde met de ernst van een waarheidsgetrouwe boodschapper: "Ik hoorde de leider der gelovigen 'Ali ibn Abi Talib zeggen: 'In de hel zijn er slangen zo dik als kruiken, en schorpioenen zo groot als muildieren, die elke leider zullen steken die zijn onderdanen onrechtvaardig behandelde'."

Daarop stond Tawus op, keerde zich om en verliet de ruimte, zijn rug recht, zijn geweten zuiver, zijn hart enkel verbonden aan de hemel.

Deze ontmoeting is geen reliek van een vergeten tijd, maar een spiegel voor de ziel van vandaag. In een wereld waarin mensen hun geloof laten buigen voor prestige en macht, is Tawus een levende herinnering aan de ware edelmoedigheid: het staan voor de waarheid, zelfs tegenover de troon.

## **Siamese tweelingen in de schaduw van de macht**

In de kronieken van de islamitische geschiedenis vinden we soms verhalen die even wonderlijk als huiveringwekkend zijn, verhalen die de grenzen tussen het natuurlijke en het bovennatuurlijke doen vervagen. Een van de meest opmerkelijke hiervan speelt zich af in het jaar 352 AH, tijdens het bewind van Nasir al-Dawla ibn Hamdan, de leider van de machtige Hamdanidische dynastie.

Enkele Armeense edelen brachten hem een geschenk dat geen mens onberoerd kon laten: twee volwassen mannen, vijftientwintig lentes oud, die met hun lichamen vergroeid waren, als één vlees, maar met twee zielen. Ze waren aan hun zijden met elkaar verbonden, doch elk had een eigen buik, een eigen maag en een eigen navel. De natuur had hen niet volledig samengevoegd, noch volledig gescheiden: hun honger kwam op verschillende momenten, hun dorst manifesteerde zich niet gelijktijdig, en zelfs hun aandrang tot urineren volgde een eigen ritme.

Ieder van hen bezat twee schouders, twee armen, twee benen, en, niet zonder verbazingwekkende precisie, ieder een afzonderlijk geslachtsdeel. De een voelde zich tot vrouwen aangetrokken, terwijl de ander zich van vrouwen afwendde. Ze leefden een paradoxaal bestaan: twee levens in één omhulsel, verbonden door vlees maar gescheiden in verlangen, temperament en geest.

Toen de dood zich op zekere dag over een van hen ontfermde, bleef de ander verweesd achter, fysiek levend, maar gevangen aan het inmiddels rottende lichaam van zijn overleden broer. De geur van ontbinding begon hem te tergen, de aanblik te kwellen. Nasir al-Dawla, gegrepen door zowel afschuw als medelijden, riep zijn vooraanstaande artsen bijeen in een wanhopige poging de

overlevende te redden. De hoop was om de dode van de levende te scheiden, het vlees los te snijden en zo het leven te redden dat nog restte. Maar de dokters faalden.

De stank van de dood werd zijn verstikkende metgezel. Ziekte greep hem aan, zijn lichaam gaf zich langzaam gewonnen, alsof het rouwde om de onafwendbare eenheid met de dood. En zo stierf hij, enkele dagen later, nog altijd vastgeketend aan zijn broeder, in leven verbonden, in dood verenigd.

Deze gruwelijke geschiedenis laat niet enkel een fysieke anomalie zien, maar raakt aan diepere vragen over identiteit, autonomie, en de grenzen van het menselijk bestaan. In de tijd van de kaliefen, stamleiders en gouverneurs, waar macht en mysterie vaak hand in hand gingen, was dit een levend raadsel waarvoor zelfs de geneeskunde slechts kon buigen.

## Het hoogste voorbeeld van rechtvaardigheid

In een tijd waarin macht vaak het recht verdrong en waar vorsten hun wil oplegden als wet, schittert een gebeurtenis uit de vroege islamitische geschiedenis als een eeuwig baken van gerechtigheid. Het betreft niemand minder dan 'Ali ibn Abi Talib, de vierde rechtgeleide kalief, neef en schoonzoon van de boodschapper van Allah (vrede zij met hem), en het levende toonbeeld van rechtvaardigheid.

Na terugkeer van een militaire tocht zag 'Ali op een dag zijn harnas in het bezit van een Joodse man. Hij herkende het pantser onmiddellijk; het was het zijne, zonder twijfel. Hij sprak de man aan: "Dit is mijn harnas. Ik ben het niet verloren, noch heb ik het aan iemand verkocht of geschonken." De Jood weigerde het bezit te erkennen en stelde voor dat zij hun geschil voorlegden aan de rechter.

En zo gebeurde het dat de heerser van de gelovigen, de bevelhebber van legers, voor de rechtbank verscheen met een Joodse burger, voor de beroemde rechter Shurayh al-Qadi. 'Ali stond niet naast de Jood, maar naast de rechter en verklaarde zijn houding als volgt: "Bij Allah, als hij geen Jood was geweest, zou ik hem naast mij laten staan. Maar ik heb de boodschapper van Allah (vrede zij met hem) horen zeggen: 'Verneder hen op de wijze waarop Allah hen heeft vernederd'."

Rechter Shurayh keek hen aan en vroeg: "Wat is de kwestie?" 'Ali antwoordde kalm: "Deze harnas behoort mij toe. Ik heb het noch verkocht, noch weggegeven." De Jood zei daarentegen: "De harnas is in mijn bezit, en bezit is het bewijs van eigendom."

Daarop vroeg de rechter aan de kalief: "Hebt u getuigen om uw eigendom te bewijzen?" 'Ali noemde zijn zoon al-Hasan en zijn knecht Qanbar als getuigen. Maar Shurayh antwoordde met juridische strengheid: "De getuigenis van een zoon voor zijn vader is niet geldig. In overeenstemming met het bewijs moet ik in het voordeel van de Jood oordelen."

Een zeldzaam moment voltrok zich toen. De kalief, wiens bevel door duizenden zou worden gevolgd zonder enige tegenspraak, boog zich zonder protest voor het oordeel van een onafhankelijke rechter, in een rechtszaal waar geen rang of titel het recht kon corrumperen.

De Jood, verbluft door wat hij meemaakte, stamelde: "Wij komen samen voor een rechtszaak, de kalief zelf tegen een gewone man als ik, en zijn eigen rechter oordeelt tegen hem?! Waarlijk, dit is geen gewoon volk." Toen, met tranen in zijn ogen, sprak hij de woorden uit die zijn lot voor altijd veranderden: "Ik getuig dat jullie religie de waarheid is. Ik getuig dat er geen god is dan Allah, en dat Mohammed de boodschapper van Allah is. En ik getuig dat deze harnas werkelijk van jou is, o 'Ali."

En zo werd rechtvaardigheid niet slechts een principe, maar een levendige kracht, sterker dan macht, overtuigender dan woorden, en in staat om harten te veroveren nog vóór zwaarden zijn getrokken.

Laat dit voorbeeld onder hedendaagse moslims voortleven als een bewijs dat rechtvaardigheid boven rang staat, en dat ware macht ligt in het gehoorzamen van de waarheid, zelfs wanneer zij tegen ons getuigt.